

Hvordan talte urmennesket? – Om sprogevolution

Af [Bart de Boer](#) 10. november 2014 • I kategorien [Sproghistorie](#) •

Grumpf.

Grunt.

Bøvs.

Sådan taler en familie urmennesker i tegneserien 'Anders And som kænguru'. Stemmer det egentlig med virkeligheden? Eller lød urmennesker snareere som os? For at forstå hvordan og hvornår menneskene begyndte at tale, må vi finde et svar på dette spørgsmål, og altså egentlig på spørgsmålet om, hvornår vi gik fra at være aber til at blive rigtige mennesker.

Desværre er der ingen direkte beviser. Skriftlig dokumentation af sprog er ikke ældre end omkring fem tusind år, og de mennesker, der levede den gang, var ligesom os. For rigtige urmennesker skal vi meget længere tilbage: for omkring tredive tusind år siden døde den sidste neandertaler. Neandertalerne og moderne mennesker er to grene på det menneskelige stamtræ, der voksede fra hinanden for fem hundrede tusind år siden.

Længe før det, for tre millioner år siden, begyndte vi at gå oprejst. Forskerne kalder disse urmennesker Australopithecines: 'sydaber'. Og endnu længere tilbage, for omkring syv millioner år siden, fandtes der 'uraber', som både moderne mennesker og chimpanser nedstammer fra.

For at få en idé om, hvad uraberne kunne sige, sammenligner forskerne de sproglige evner hos alle menneskeaber, herunder også mennesket. Mennesket er jo biologisk set en abe.

Hvem har et sprog? Orangutanger? Nej. Gorillaer? Nej. Chimpanser? Nej. Bonoboer? Heller ikke. Af de abeagtige er det kun mennesket der har et sprog. Så det er logisk, at uraberne for syv millioner år siden heller ikke havde et sprog. Sprog må være opstået senere. Men videnskabsmænd er ikke glade for så upræcis en datering. Det burde være mere nøjagtigt.

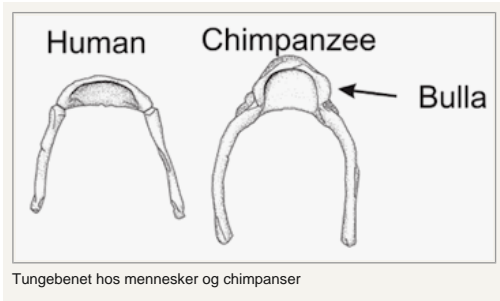

Sydaben Australopithecus,

Fossile tungeknoabler

For at få et indtryk af mennesker som levede for mange år siden, kigger forskere på fossiler – forstenede rester af kroppen. Ved at kigge omhyggeligt på fossiler og sammenligne dem med moderne mennesker og dyr, kan vi kan udlede hvordan urmennesket så ud, hvordan de levede, hvad de spiste, og hvor gamle de blev. På samme måde kan vi forsøge at finde ud af, om de kunne tale. Til dette bruger vi fossiler af talekanalen. Talekanalen består af munden, tungen, halsen, stemmebåndene og alt det, du bruger til at tale med. Og hos moderne mennesker er talekanalen temmelig anderledes end hos andre menneskeaber. Abetungen er for eksempel meget fladere end mennesketungen (ligesom hos hunde) og vores strubehoved er placeret meget lavere end abernes

Desværre består talekanalen for det meste af blødt væv, og det bliver ikke bevaret som fossil. I talekanalen findes der kun én knogle: tungebenet, en hesteskoformet knogle på omkring fire gange fire centimeter lige oven over strubehovedet. Tungebenet hjælper til at holde luftvejene åbne. Der er fundet fem fossile tungeben. Et fra Australopithecus der er 3,3 millioner år gammel, og fire fra neandertalere, der er fra 60.000 til 500.000 år gamle. Det er ikke ret mange, men det er nok til at besvare vores spørgsmål. Tungebenet har nemlig en meget anderledes form hos menneskeaber end hos mennesker. Hos mennesker ligner det en lille hestesko, men hos menneskeaber findes der på forsiden af hesteskoen et lille halvkugle, hvis åbning vender nedad. Hvorfor er der denne bemærkelsesværdige forskel?

Strubeposer

Seneste sprognyheder

6/3	Dansklærer: Tosprogede børn bliver sprogligt forsømt www.bt.dk
28/2	Flere og flere ordblinde fårter på universitetet - Magisterbladet magisterbladet.dk
22/2	Keeper eller målmand — hvilket ord er bedst? Dansk Sprognævn dsn.dk
17/12	Snebajer og nytårsskrald: Juleord kan slås op i netordbog - Jubii www.jubii.dk
24/11	Meet the Last Speaker of a Dying Language video.nationalgeographic.com

30/6	Irish-language theatre: underground but still alive www.irishtimes.com
29/6	Celebrating two years of language renewal - Princeton Similkameen Spotlight www.similkameenspotlight.com
28/6	Linguistics Breakthrough Heralds Machine Translation for Thousands of Rare Languages - MIT Technology Review www.technologyreview.com

FLERE NYHEDER >>>

Verdens sprog på Sprog museet.dk [på et større kort](#)

Mere i kategorien 'Sproghistorie'

Standardisering af kurdisks
Out of Africa
Runinskrifter som inte betyder någonting
Om gutniska och gotländska

Nye kommentarer

Ruben Schachtenhaufen til Er det forkert at splitte sammensatte ord?
Niels Larsen-Ledet til Er det forkert at splitte sammensatte ord?
william fich til Jødiske efternavne
Jens Michael Kofod-Hansen til Nytårsfortsæt
Jens Michael Kofod-Hansen til Nytårsfortsæt
Herluf Hansen til Ded borriijnholmska måled
Arturo til Hebraisk: Et genoplivet sprog eller et nyt sprog?
Yunus til Two Turkish Loanwords in Swedish
Sonstige til Den Danske Ordbog på nettet
Mads Haupt til Er det forkert at splitte sammensatte ord?

Artikler om

Alle menneskeaber har store, luftfyldte lommer knyttet til talekanalen: strubeposer. De store strubeposer sørger for at menneskeaberne kan frembringe lave, larmende og imponerende lyde. Den halvkugle på tungeknoqlen sørger for, at forbindelsen mellem talekanal og svælgbøse forbliver åben.

Hvad ville effekten på vores tale være, hvis vi også havde disse store strubeposer?

Computermodeller

Vi kan naturligvis ikke prøve i virkeligheden hvad effekten ville være hos mennesker. Men vi kan efterligne det med computermodeller.

Computeren kan beregne, hvordan for eksempel 'a'-et i ordet 'aben' ville lyde, hvis der var en strubepose knyttet til vores talekanal. Ved at gøre det med forskellige lyde, og havde dem vurderet af lyttere, kan vi se hvordan forståeligheden bliver påvirket af en strubepose. Og hvad viser sig? Forståeligheden bliver stærkt forringet.

Ud fra tungebenets form kan vi udlede, om urmennesket havde en strubepose eller ej. Alle tungeben fra neandertalere er lige så hesteskoformede som hos moderne mennesker. Neandertalerne og urmenneskene, som levede for omkring 500.000 år siden (altså før det moderne menneske og neandertaleren voksede fra hinanden), havde ingen strubeposer og havde den samme evne for sprog som moderne mennesker. Men tungebenet fra Australopithecus, der levede for 3,3 millioner år siden, ligner meget chimpansens tungeben. Australopithecus havde altså en strubepose og må have lydt meget mere som en typisk hulemand.

Grumpf. Grunt. Bøvs.

[Bart de Boer](#), professor
Vrije Universiteit Brussel

I 2012 udkom bogen "[De taalcanon](#)" på nederlandsk, baseret på Canon serien © Concept J.M. Meulenhoff b.v. Amsterdam og redigeret af Mathilde Jansen og Marianne Boogaard. Bogen indeholder korte artikler om sprog og sprogvidenskab. Sprogmuseet.dk bringer hver uge et bidrag fra bogen.

Vi takker forlaget, forfatterne og redaktørerne for tilladelse til at offentliggøre danske bearbejdelser af deres artikler. De nederlandske tekster er bearbejdet til dansk af [Petra Sjouwerman](#) og [Peter Bakker](#). Illustrationer er udvalgt/lavet af [Benjamin Riise](#) og [Mikael Parkvall](#).

Initiativet er taget i forbindelse med [Linguistic mythbusters](#) på Aarhus Universitet, lingvistik.

Skriv en kommentar

Navn (kræves)

E-mail (kræves)

Hjemmeside

Send mig en e-mail når der kommer flere kommentarer.

aktuelle sprog Alfabeter Anmeldelser arabisk

Biblen bogstaver børn Danmark Dansk Dialekter

engelsk esperanto Formidling fransk identitet

konsonanter Medier modersmål Musik Navne norsk Ord

ordbøger ordforråd oversættelse Plansprog religion

romanske sprog russisk Sjov skriftsprog sprogdød Sproggeografi

sprogkort Sprogpolitik sprogteknologi

svensk truede sprog tv tyrkisk tysk Udtale

Underholdning video vokaler

Arkiv	Resources
januar 2015	Ethnologue: Languages of the World
december 2014	Forvo – All the Words in the World. Pronounced.
november 2014	LL-Map: Language and Location
maj 2014	Minority Rights Group
marts 2014	Omniglot. Writing Systems and Languages of the World
februar 2014	UNESCO Atlas of the World's Languages in Danger
oktober 2013	World Atlas of Linguistic Structures (WALS)
august 2013	
marts 2013	
januar 2013	
december 2012	
november 2012	
oktober 2012	
september 2012	Bogstavlyd
juli 2012	Dansk sprognavn
juni 2012	Den danske ordbog
maj 2012	Dialekt.dk
april 2012	dk.kultur.sprog
marts 2012	Korpus.dk
februar 2012	Nye ord i dansk på nettet (NOID)
januar 2012	Ordbog over det danske sprog
december 2011	Ordnet. Dansk sprog i ordbøger og korpus
november 2011	Sproget.dk
oktober 2011	Svenska Akademien
september 2011	Ø (Schwa.dk)
august 2011	
juli 2011	
juni 2011	
maj 2011	
april 2011	
marts 2011	
februar 2011	
januar 2011	
december 2010	
november 2010	
oktober 2010	
september 2010	
juni 2010	
maj 2010	
april 2010	
marts 2010	
februar 2010	
januar 2010	
december 2009	
november 2009	
oktober 2009	
september 2009	
august 2009	
juli 2009	
juni 2009	
maj 2009	

april 2009

marts 2009

© 2017 SPROGMUSEET • Kører på WordPress. Tema baseret på Mimbo

 Indlæg • Kommentarer